

# Den viktige samtalen. Å spørre barn om vold og seksuelle overgrep

Reidun Dybsland

Linda Kvalvik

Inge Nordhaug

*Jeg synes at folk burde spørre mer. At man ikke tar det opp selv, betyr ikke at man ikke vil prate om det. Det holder kanskje ikke å spørre èn gang. Du må kanskje spørre fem ganger, men egentlig er det ingenting man heller vil enn å snakke om det. Og ikke si: du får si ifra om du vil snakke om det. For man sier ikke ifra. Jeg har aldri gjort det, selv om jeg egentlig har villet.*

Carro (Grände 2007)

## Vi må snakke med barn:

- når barn på ulike måter gir signal om at de har det vanskelig
- når signalene gjør oss bekymret
- når vi har fått annen informasjon som gjør oss bekymret for barnet

## Signal kan være på bakgrunn av:

- Noe barnet har sagt
- Noe barnet har skrevet/tegnet
- Noe barnet har vist
  - utagering
  - tilbaketrekning
  - seksualisert atferd

## Seksualisert atferd - Når bør vi reagere?

- Når det er mangel på gjensidighet – den ene har makt over den andre
- Når den er ulystbetont for en av partene
- Når den er preget av en voksen måte å leve ut seksualiteten på (inntrengning, slikking/suging av kjønnsorgan)

- Stoppe utagering mot barn og voksne og si:
  - Når barn gjør slik har de lært det et sted, hvor har du lært det?
  - Har du sett noen andre gjøre sånn?
  - Er det noen som gjør sånn mot deg?
  - Hvem?
  - Hvordan var det å være deg da?

## Hvorfor forteller ikke barn om vold og seksuelle overgrep?

- Minnet om overgrepene er avspaltet eller uvirkelig
- Barnet frykter den voksnes reaksjon
- Barnet frykter konsekvensene av å fortelle
- De er redde for ikke å bli trodd, hjulpet eller forstått
- De føler seg forlegne, skamfulle, skyldbetyngt og skitne
- Barnet er truet
- Barnet forstår intuitivt at det ikke skal fortelle
- Overgrepene er tabubelagt
- Det har ikke skjedd noe

## Hva skal til for at barn kan fortelle

- Det må skapes en anledning
- Det må ha en hensikt
- Det må skapes en tematisk forbindelse

(Tine Jensen et al. 2005)

Og: barnet må ha en opplevelse av å ha tillatelse til å fortelle



*Jeg synes at folk burde spørre mer. At man ikke tar det opp selv, betyr ikke at man ikke vil prate om det. Det holder kanskje ikke å spørre èn gang. Du må kanskje spørre fem ganger, men egentlig er det ingenting man heller vil enn å snakke om det. Og ikke si: du får si ifra om du vil snakke om det. For man sier ikke ifra. Jeg har aldri gjort det, selv om jeg egentlig har villet.*

Carro (Grände 2007)

## Generelle prinsipper i samtalesituasjoner

- Vis interesse, mottakelighet og nøytralitet
- Inviter til samtale på bakgrunn av barnets signaler
- Vær tilstede, nærværende og ha tid til barnet
- Ikke press, - men tilrettelegg for at barnet kan fortelle
- Husk: det er barnet som avdekker, ikke den voksne

# Faser i samtalen

*(Gamst & Langballe)*

- Forberede samtalen
- Etablere kontakt, påpeke noe positivt ved barnet
- Si hvorfor samtalen finner sted (Introduksjon til tema)
- Fri fortelling
- Utdyping av opplevelser og følelser
- Avslutning

## Tegninger og andre produkter

- Tas vare på. Kommenteres når de er uvanlige:
  - hva er det du har tegnet her?
  - fortell meg om den tegningen
  - hva er dette?
  - hvem er det du har tegnet?
  - hva gjør og tenker den og den (på tegningen)?

## Få barnet i fri fortelling:

- Ta utgangspunkt i barnets signaler

Du ser så sint/trist/lei deg ut.

Hva har skjedd?

Fortell det til meg

## Dersom barnet ikke snakker:

- Generaliser: *"Jeg snakker med mange barn som gjør/sier/skriver som deg, og noen av de har opplevd ting de ikke har turt å snakke om, fordi de er redde for hva som kan skje hvis de forteller..... Er det slik for deg?»*
- *«Hva er det verste som kan skje om du forteller?»*

## Hemmeligheter og redsler

- Snakk med barnet om gode og vonde hemmeligheter
  - at barn er redde for å bryte vonde hemmeligheter
  - at barn er redde for ikke å bli trodd
  - at barn er redde for trusler
  - at barn er redde for hva som kan skje hvis de forteller
- Gode og onde hemmeligheter

## Kommunikasjon som åpner – aktiv lytting

- Bydende form: «Fortell...»
- Gjentakelse
- Bekreftelse
- Bruke barnets egne ord
- Oppsummering underveis
- Lytt mer enn du snakker
- Unngå for mange spørsmål
- Tåle pauser
  
- Åpen kommunikasjon



## Kommunikasjon som lukker – passiv lytting

- Hvorfor-spørsmål
- Ja/nei-spørsmål
- Valgspørsmål
- Vide og generelle spørsmål
- Ledende spørsmål
- Projisere
- Overhøre
- Tvil og benekting
- Skifte av tema
- Utspørring

Lukkende kommunikasjon

## Øvingsoppgave:

**1. Gruppen velger 1 voksen og 1 barn (resten er observatører og drøftingspartnere)**

**2. Veileder gir informasjon til hele gruppen:**

### Hva har skjedd:

Petter, 5år, virker sliten og uopplagt i barnehagen mandag morgen, i samlingsstunden sier han at han ikke har sovet fordi det har vært så mye bråk, at lillebror var redd og at han måtte passe på.

**Voksen:** Du skal prøve å få tak i Petter sin historie

**3. Barnet tas med bort fra gruppen og får sin historie.  
Snakk til barnet i første person**

Petter:

Du måtte løpe inn på rommet for å passe på lillebror. Pappa var kjempesint og bråkte mye. Mamma gråt og sa at du måtte gå vekk. Lillebror var veldig redd og du lurte på om mamma kom til å dø. Nå har du veldig vondt i magen og du er redd for hvordan det er med mamma som hadde vondt i foten og i hodet i dag tidlig.

**Petter:** Kjenn etter hva som åpner/lukker

### **4. Bruk av time-out:**

Det er lov å ta time-out for den som snakker med barnet. Den kan da henvende seg til gruppen for bistand og drøfting av veien videre.

### **5. Veileder stopper rollespill med jevne mellomrom og drøfter med gruppen hva vi ser.**

- Andre valg?
- Hva kunne skjedd om/hvis man gjorde slik
- Dele egne erfaringer fra samtaler